

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ З КУРСУ «Я І УКРАЇНА»

Анотація. В статті описується нестандартний урок з курсу «Я і Україна» з застосуванням комп'ютерно-інформаційних технологій учнями молодшого шкільного віку з використанням авторських комп'ютерних навчальних програм.

Ключеві слова: технології, комп'ютерні навчальні програми, суспільствознавство, авторських комп'ютерних навчальних програм.

Аннотация. В статье описывается нетрадиционный урок с курса «Я и Украина» с использованием компьютерно-информационных технологий учениками младшего школьного возраста с применением авторских компьютерных учебных программ.

Ключевые слова: технологии, компьютерные учебные программы, обществоведение, авторские компьютерные учебные программы.

Annotation. In the article is described a non-standard lesson from a course «I and Ukraine» with the use of computer-informative technologies by the students of midchildhood with the use of the author computer educational programs.

Key-words: technologies, computer educational programs, social science, author computer educational programs.

Важливою складовою початків світогляду, основи якого мають бути закладені у початковій школі, є знання про природу та суспільство, закони, яким підкоряються природні й суспільні явища та відповідні методи пізнання. Зазначені об'єкти вивчення не завжди можна відтворити і дослідити безпосередньо - це пояснюється прихованістю процесів, що відбуваються, їх багатовимірністю в просторі й часі. З урахуванням зазначеного незамінними в навчанні є сучасні (аудіо-візуальні, мультимедійні) засоби унаочнення, електронні щоденники спостережень, календарі природи та інші електронні засоби навчального призначення (ЕЗНП), які забезпечують нові можливості формування в молодших школярів основ наукового світогляду та є засобами діяльності навчального середовища нового покоління.

Аналіз професійної діяльності вчителя початкової школи показав, що для ефективного використання ІКТ у професійній діяльності, учитель повинен сам мати уявлення про особливості комп'ютерної техніки, про можливості, які забезпечує ПК як засіб навчання, знати основні вимоги до ЕЗНП (дидактичні, психолого-ергономічні, технічні), вміти використовувати ПК у повсякденній діяльності, визначати місце конкретного ЕЗНП у навчально-виховному процесі.

Як показують результати аналізу наукової літератури та добробку педагогічно-практиків, присвячених науково-методичному забезпеченню розвитку навчально-виховного процесу, зокрема, із впровадження інформаційних технологій у початкову школу та відповідної підготовки вчителів (І. М. Богданова, Н. М. Бібік, М. С. Гордійчук, С. О. Гунько, М. І. Жалдак, О. П. Кивлюк, В. В. Лапінський, М. М. Левшин, Т. І. Лугова, Н. В. Морзе, І. П. Підласий, Н. С. Полька, Ю. С. Рамський, Ф. М. Ривкінд, О. Я. Савченко, О. М. Снігур, О. В. Суховірський, О. Є. Трофімова, О. М. Царенко, В. В. Шакстько, К. К. Шахова та ін.). Разом з тим, поза увагою

дослідників досі залишаються питання застосування наявних та розроблення нових електронних засобів, призначених для навчання суспільствознавчо-природознавчих дисциплін у початковій школі, зокрема навчального курсу «Я і Україна» та навчання вчителів методики їх використання.

На сьогодні існує соціально-обумовлений попит на вчителів початкових класів, які вміють використовувати ІКТ у професійній діяльності певних професійних галузей, але система підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах не повністю його задовольняє. Тому питання використання комп'ютерів у навчальному процесі початкової школи залишається актуальним і потребує детальної розробки як в науковому, так і в методичному плані. Таким чином, виявляється суперечність між зазначеним соціальним замовленням і можливостями системи підготовки вчителів.

Таблиця 1

**Володіння методиками комплексного застосування
комп'ютерних програм на уроках з курсу «Я і Україна»**

Характер володіння методиками комплексного застосування комп'ютерних програм на уроках з курсу "Я і Україна"	Відповіді вчителів (у %)
Добре відомі методики	7%
Частково відомі методики	10%
Мало відомі методики	23%
Не володію методиками	60%

Аналіз результатів анкетування щодо вимог, яких слід дотримуватися при використанні комп'ютерних програм на уроках з курсу «Я і Україна» засвідчив, що 57 % респондентів не знають ні психолого-педагогічних, вікових та індивідуальних особливостей сприйняття навчального матеріалу молодшими школярами, ні дидактичних аспектів комп'ютерного програмування у початковій школі. Крім того, 49% учителів не змогли визначити, на яких етапах уроку з курсу «Я і Україна» доцільно використовувати навчальні комп'ютерні програми. Пояснюється це відсутністю знань та навичок щодо предметного застосування комп'ютерних інформаційних технологій у початковій школі. Результати анкетування щодо володіння методиками комплексного застосування комп'ютерних програм на уроках з курсу «Я і Україна» подано в таблиці 1.

Вони засвідчили, що 60% учителів не володіють ніякими методиками використання комп'ютерних програм на уроках. Самі вчителі це пов'язували з відсутністю або недостатньою кількістю україномовних програм і методик з програмного забезпечення. Лише 10% респондентів змогли відповісти на питання: в чому проявляються особливості уроків з курсу «Я і Україна» з використанням комп'ютерних навчальних програм. Так, 15% респондентів назвали можливі шляхи розвитку здібності дітей за допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій. Із опитаних учителів 80% розкрили своє бачення понять «комп'ютерна грамотність», «комп'ютерна безпека», «комп'ютерна залежність». Проте лише 12% респондентів змогли розробити фрагмент уроку при вивченні тем природознавства або громадянської освіти з курсу «Я і Україна» з використанням відомих комп'ютерних навчальних програм. Це пояснюється опитаними вчителями

тим, що у них відсутня спеціальна підготовка зі створення комп'ютерних навчальних програм.

З метою одержання більш достовірних відомостей, нами було проведено індивідуальні бесіди з тим же контингентом респондентів. Із бесід з учителями було зроблено висновок про характер використання комп'ютера на уроках з курсу «Я і Україна» у початковій школі. Результат подано в таблиці 2. Отримані результати показали, що ПК на уроках з курсу «Я і Україна» учителі використовують неохоче і недостатньо. ПК переважно використовується як об'єкт вивчення, інколи - як засіб навчання. В учителів не чітко виражена спрямованість та готовність до використання ІКТ у навчальному процесі. Зокрема, за нашими опитуваннями, в Черкаській області вчителі, які працюють на уроках з ПК, становлять - 11 % від загального числа опитаних; у Вінницькій - 12 %, в Одеській - 16 %, в Київській - 19 %, а в Кіровоградській - 8 % [1, с. 144].

Таблиця 2

Результати індивідуальних бесід та анкетування щодо використання засобів ІКТ на уроках з курсу «Я і Україна» під час вивчення тем суспільствознавчо-природознавчого спрямування у початковій школі

Характер використання засобів ІКТ на уроках з курсу "Я і Україна" у початковій школі	Відповіді вчителів (у %)
Систематично використовую	11%
Епізодично використовую	19%
Не використовую зовсім	70%

Серед респондентів, які використовують комп'ютерну техніку у навчальній діяльності, лише 13 % мають рівень кваліфікованого користувача, 38 % - рівень користувача і 49 % - рівень початківця (див. рис. 1).

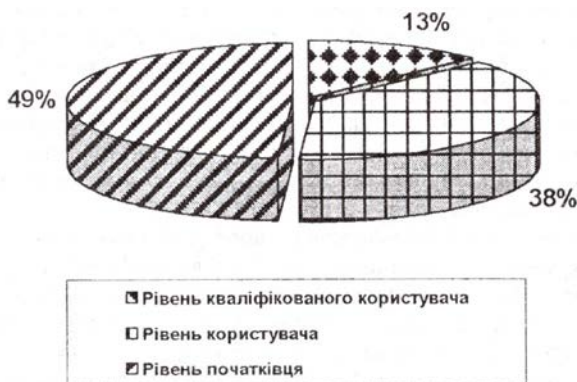

Рис. 1. Рівні комп'ютерної підготовленості вчителів початкової школи при використанні засобів ІКТ на уроках з курсу «Я і Україна»

Зазначене вище обумовлено тим, що професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів здійснюється у вищих навчальних закладах більшості регіонів України із недостатнім застосування комп'ютерної техніки. Так, в Черкаській об-

ласті комп'ютерна техніка в навчальному процесі у ВПНЗ використовується лише на 14%, у Вінницькій - на 15%, у Кіровоградській - на 9%, у Київській - на 16% і в Одеській - на 19% [1, с. 145].

За результатами анкетування виявлено, що більшість учителів початкових класів мають поверхневе та дискретне уявлення про педагогічну діяльність із використанням засобів КІТ. Так, при опрацюванні анкети 57% від загального числа респондентів не змогли ґрунтовно та чітко розкрити мету та зміст використання інформаційних технологій у початковій школі, згодом пояснивши це недостатньою обізнаністю із самим поняттям «інформаційна технологія» та типами нових освітніх інформаційних технологій.

Наведемо приклад уроку з використання інноваційних технологій з досвіду вчителя початкових класів Кравчук О.В. м. Умані, Черкаської області.

4 клас

Тема: Збережемо природу Землі разом

Очікувані результати:

Після цього уроку учні зможуть:

- розширити знання про охорону природи на Землі;
- розповідати про державні заходи щодо їхнього збереження;
- встановлювати причинно-наслідкові зв'язки;
- наводити приклади власного ставлення до бережного відношення до природи та любов до рідного краю;
- набути навичок участі своєї позиції під час роботи в групах.

Обладнання: карта, таблиці, знакові малюнки, додаткова література, комп'ютерні програми «Клімат» «Погода», підручник для 4 класу «Я і Україна» (автори Т.М.Байбара, Н.М.Бібік. - Київ, «Форум», 2004р.).

План змісту уроку

1. Збереження лісів.
- 2.Збереження ґрунтів.
- 3.Збереження повітря.
- 4.Збереження природи рідного краю.

Хід роботи на уроці

І.Вступна частина (5 хв.)

1. Хвилинка календаря. Технологія «Робота в парах».

Вчитель задає завдання кожній парі.

Завдання для I пари учнів:

- знакове повідомлення погоди. (Елементи розвивального навчання, діти виставляють паровози у яких позначено стан неба, напрям вітру, температуру повітря і т.д. за тиждень, що було занесено у них в щоденник спостережень).

Завдання для II пари учнів:

- комп'ютерне забезпечення «Погода». Робота розпочинається з занесенням дати на першу панель, це група робить самостійно. Потім з лівої колонки учні вибирають умовні позначки наприклад, стан неба, малюнок із сонцем - дитина натискає мишкою на малюнок, а у правому боці на другій панелі висвітлюється слово «Ясно». Якщо натиснути на малюнок із хмаринкою - то у правій колонці з'являється слово «Хмарно». А на малюнку з грозою на третій панелі можна прочитати слово «Грозові дощі». І так продовжується робота з календарем природи по різним напрямкам.

Завдання для III пари учнів:

- робота з картою. Учні знайомляться на карті з містами, які знаходяться на (Заході, Сході, Півночі та Півдні), і теж роблять прогноз погоди.

Вчитель підводить підсумок: Ми помітили, як температура повітря знижується і на зміну осені приходить зима.

2. Перевірка раніше засвоєних знань. (5-7 хв.)

Слово вчителя: Так як різноманітна наша природа, так і різноманітне населення нашої Землі. Ви дізналися, скільки людей живе на Земній кулі? (6 мільярдів). Ви працювали дома з текстом «Населення Землі» зараз ми перевіримо, як ви його засвоїли.

Перевірка проходить у вигляді тестування. Один учень за дошкою записує відповіді, а всі учні працюють в зошитах.

Тести.

1. Яка кількість рас існує на Землі?
 - а) 5;
 - б) 3;
 - в) 7.
2. Раси різняться тому що...
 - а) Хтять виділитись на Землі;
 - б) Щоб бути гарними;
 - в) Ознака пристосування організму людини до різних умов життя.
3. Що об'єднує народ. Що спільного є у народу.
 - а) Мова, обряди, традиції;
 - б) Колір шкіри;
 - в) Політичні погляди.
4. Як об'єдналися народи:
 - а) В організації;
 - б) В сім'ї;
 - в) В державу.
5. Основним законом держави є:
 - а) Конституція;
 - б) Мова;
 - в) Гроші.
6. Що є символами держави:
 - а) Національний одяг;
 - б) Герб, прапор, гімн;
 - в) Усна народна творчість.

Висновок: взаємоперевірка.

II. Основна частина.

З метою актуалізації чуттєвого досвіду та опорних знань вмінь учнів вчитель говорить:

— У нас є група дітей, які займалися пошуковою роботою (3 учні - науковець, філософ, депутат).

Мотивуючи навчальну діяльність учнів, повідомляємо тему, мету і завдань уроку. (5 хв.)

3. Актуалізація чуттєвого досвіду та опорних знань і вмінь учнів.

-Я бачу, що серед наших гостей є кореспондент місцевої газети. Що вас спонукало до нас зайти?

Кореспондент говорить: Зараз стоїть глобальна проблема людства зберегти природу землі разом. Шановні друзі!

Використовуємо метод «Мікрофон». В іграшковий мікрофон кореспондент ставить запитання учням.

- Розкажіть будь-ласка про правила поведінки в природі?
- Чи є приклади варварського ставлення до природи в вашому краї?
- А що робиться, для збереження екології у вашій школі?
- А що вас спонукало це зробити?

Дякую, дозволяйте бути присутньою на уроці.

Учитель робить висновок: Діти і дійсно це велика проблема на сьогоднішній день, а ми хоч маленькі, але байдужими бути не можемо.

4. Сприймання й усвідомлення учнями нового навчального матеріалу (15 хв.)

Технологія «Робота в парах» (трьох рядів парт). Учитель пояснює завдання кожній парі:

-Діти, відкрили підручник і попрацюємо на сторінці 104.

-А зараз ви прочитаєте, якої шкоди завдає діяльність людини - лісові.

I ряд опрацьовує 1 абзац та картинку з пожежею.

- Одне з важливих багатств природи являється ґрунт. Особливо його верхній родючий шар. Потерпає і він недбалої людської діяльності. Давайте ознайомимось з наступним абзацом.

II ряд опрацьовує 2 абзаци про ґрунти.

-Розгляньте на малюнку у підручнику на сторінці 104. Яка екологічна загроза зображена на малюнку? Великої шкоди завдають заводи, фабрики - повітрю, а воно є одним із важливих критеріїв здорового способу життя. Хоча існують на заводах і очисні споруди, які фільтрують повітря. Опрацьовуємо наступний абзац.

III ряд опрацьовує 3 абзаци про повітря.

Учитель робить висновок: Щоб розв'язати складні проблеми охорони і збереженню природи, люди всієї Землі повинні об'єднатися.

Технологія «Громадські слухання».

- Питанням збереженню природи рідного краю займався науковець, йому слово.

Шановні присутні!

Ми знаємо, що припинити винищення рослин і тварин, зберегти їх різноманітність, ще у 1948 році був створений Міжнародний союз охорони природи. Ця організація взяла під свою опіку рідкісні види рослин і тварин. У різних країнах було відкрито заповідники й національні парки. У 1966 році вперше була видана Міжнародна Червона книга. Відтоді в країнах світу почали складати свої національні Червоні книги.

Міжнародна організація Грінпіс бореться за збереження лісів, океанів, рослин і тварин на Землі.

Головна проблема полягає в тому, що не всі люди розуміють серйозну ситуацію, належним чином.

Отже, будьте уважними, чемними до природи. Ви слухали, молодого співробітника інституту «Чиста Україна - чиста Земля».

-Слово надається філософу

-Життя людей на Землі іноді порівнюють із зірками на небі: народжуються і вмирають люди, з'являються і гаснуть зорі на небі.

І в кожній людині в житті, як і у зірок, настає такий час, коли про неї дізнаються інші, коли її поздоровляють з успіхом, разом з нею радіють за цей успіх. Ось тоді й кажуть, що настав «Зоряний час», тобто серед інших людей, серед непомітних днів, годин настав час, коли людина засяяла, як зірка на небі.

Таким прикладом життя є вчитель, письменник, видатна, чудова людина Василь Сухомлинський, який мріяв, вчив дітей любити природу. Це видно з творів, які ви читали і ще будете знайомитися в майбутньому.

Ви слухали філософа по екологічним питанням.

-У нас присутній депутат від фракції «Чиста Україна - чиста Земля».

Вельмишановні пані та панове!

У наш час держави світу і наша в тому числі підписують між собою угоди про спільну охорону природи. Наприклад, більшість країн світу підписали угоду про зменшення викидів небезпечних речовин в атмосферу. Є міжнародна домовленість про обмеження торгівлі рідкісними та зникаючими видами дикорослих рослин і диких тварин.

Отже, щоб вирішити це питання на державному рівні, нам терміново потрібно співпраця всіх вас і організацій.

За браком часу закінчую свій виступ. Дякую за увагу.

III. Підсумкова частина.

6. Осмислення узагальнення і систематизація знань. (10 хв.)

Слово вчителя: На закріплення почутого матеріалу попрацюємо з комп'ютерною програмою «Клімат». Помандруємо по нашій гарній та різноманітній природі на планеті Земля.

Учні працюють за комп'ютером.

7. Домашнє завдання. Скласти рекламу, ролик до сьогоднішнього уроку, про збереження природи на Землі. (3 хв.)

8. Підсумок уроку. (2хв.)

Заключне слово кореспондента.

-Ваш сьогоднішній урок особливий за своєю значущістю. Я побачила, як ви обговорювали важливі екологічні проблеми, які стоять зараз у всьому світі на першому місці; вчилися розуміти, як слід ставитися до природи, щоб не завдати їй шкоди, берегти красу рідної землі.

Дякую вам за урок!

Використані технології

Частина уроку	Технології
I. Вступна частина	"Мікрофон" "Робота в парах"
II. Основна частина	"Громадські слухання"
III. Підсумкова частина	"Мікрофон"

Література

1 Кравчук О. В. Стан підготовки вчителів до застосування інформаційних технологій у початкових класах / О. В Кравчук // Наук. вісн. Ізмаїл, держ. гуманіт. ун-ту. - Ізмаїл, 2004. - Спецвип. 16. - С. 142-146